

Anna Haverinen

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Asiantuntijalausunto 1.12.2025 koskien sosiaali- ja terveysministeriön vastinetta koskien HE 113/2025:ttä

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n asiantuntijalausunto koskien HE 113/2025 vp hallituksen esitykseen liittyvää sosiaali- ja terveysministeriön vastinetta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy haluaa kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuultavaksi koskien HE 113/2025 koskevaa sosiaali- ja terveysministeriön vastinetta.

Hyvil ei näe ongelmallisena sosiaali- ja terveysministeriön tekemää sosiaalihuoltolain 47 §:n 1 momentin muutosehdotusta koskien asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa mielipiteen selvittämistä teknologisten ratkaisujen käyttöön, kun kohdassa viitataan lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 8 § ja 9 §:iin asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja osallistumisen osalta.

Sen sijaan 47 §:n 2 momentin muutosehdotus, jonka mukaan asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöön otettava teknologinen ratkaisu on tuotava ilmi sosiaalihuoltolain 45 §:ssä tarkoitetussa päätöksessä, on ongelmallinen useammastakin näkökulmasta:

- 1) Asiakkaan palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä ei palvelutarpeen arvioijalla ja palvelusta päättävällä ole välttämättä riittävästi tietoa asiakkaan kotiympäristöstä ja siitä, onko asiakkaalla siellä tosiasiallista mahdollisuutta käyttää esim. kuva- ja ääniyhteyden avaavaa lääkerobottia. Käytännössähän osana palvelutarpeen arviointia ei välttämättä käydä lainkaan asiakkaan kotiympäristössä tai asiakas on tavattu vain lyhytaikaisesti, jolloin tieto siitä, pystyykö asiakas tosiasiallisesti hyödyntämään kyseessä olevaa teknologista ratkaisua voi jäädä arvailujen varaan, vaikka asiakkaan mielipide asiassa selvitettäisiinkin.

- 2) Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä asiakkaan tai hänen edustajansa voi olla vaikea arvioida teknologisen ratkaisun vaikutuksia hänen arkeensa ja/tai sopivuutta ja vaikutuksia juuri hänen kotiympäristöönsä. Esim. kuva- ja ääniyhteyden avaava lääkerobotti fyysisenä laitteena voi edellyttää, että asiakkaan kodissa on laitteelle sopiva pöytätila, ympäristössä on riittävästi pistorasioita ja että kodin lemmikkieläimet eivät pääse vioittamaan laitetta. Usein myös kotiympäristössä hyödynnettävän teknologisen ratkaisun asentaminen kotiin sekä asiakkaan ja läheisen opettaminen ratkaisun käyttöön vie aikaa, jolloin oikaisuvaatimuksen tekeminen päätöksen edellyttämässä ajassa ei ole tosiasiallisesti mahdollista. Asiakkaalla voi olla samassa päätöksessä myös useita teknologisia ratkaisuja, jolloin hänen on kyettävä erittelemään oikaisuvaatimuksessaan, mitä ratkaisua hänen vaatimuksensa koskee. Tällöin asiakkaan oikeuksiin liittyvät kysymykset eivät tule ratkaistua sillä, että teknologinen ratkaisu on kirjattu päätökseen ja asiakkaalla on oikaisuvaatimusmahdollisuus.
- 3) Esityksestä jää epäselväksi, tuleeko päätöksessä nimetä tosiasiallinen yksittäinen teknologinen ratkaisu, jota asiakkaalla käytetään (esim. ääniyhteyden avaava turvaratkaisu) vai kirjataanko päätökseen esim. ns. fraasi, että osana asiakkaan kotihoitoa käytetään sosiaalihuoltolain 47 §: 2 mom mukaista teknologista ratkaisua? Jos teknologinen ratkaisu nimetään, voi aiheutua edellä mainittuja ongelmia. Lisäksi tällöin voidaan joutua tekemään toinen päätös teknologisesta ratkaisusta palvelupäätöksen lisäksi siinä vaiheessa, kun tosiasiallinen yksittäinen teknologinen ratkaisu on käyttöönoton myötä tiedossa. Tämä lisää hallinnollista työtä ja sen tuottama lisäarvo asiakkaan oikeusturvan kannalta on kyseenalainen. Teknologisten ratkaisuihin liittyvä oikeusturva tulisi varmistaa pikemminkin soveltamisohjeiden, omavalvonnan ja viimekätisen laillisuusvalvonnan keinoin.
- 4) Lisäksi on todettava, kuten STM:n vastineessakin, ettei muissakaan sosiaalihuollon päätöksessä päätetä palvelun toteuttamistavasta, vaikka niilläkin voisi olla vaikutuksia henkilön perusoikeuksien toteutumiseen. Tässä kohdin tehtävä muutos sosiaalihuollon päätöksiin on yleisestä käytännöstä poikkeava menettely, ja siten sen mahdolliset vaikutukset tulee huolellisesti arvioida eri asiakasryhmien ja palvelujen ja niiden toteuttamistapojen näkökulmasta.

Lisäksi Hyvil tuo edelleen 3.11.2025 lausunnossaan esille nostamansa näkemyksen, että käsittelyssä oleva hallituksen esitys voi sinänsä monimutkaistaa teknologian joustavaa ja asiakaskohtaista käyttöönottoa, jos teknologisen ratkaisun hyödyntämisen arvioinnin mahdollisuus sidotaan pelkästään palvelutarpeen selvittämisen ja asiakassuunnitelman sekä nyt päätöksenteon laatimisen vaiheisiin. Tämä ei Hyvilin näkemyksen mukaan sinänsä välttämättä paranna asiakkaan perusoikeuksien toteutumista edellä lausunnossa olevien näkökulmien perusteella, mutta voi kankeuttaa

ja hidastaa asiakkaan palvelujen toteutumista. Tämän välttämiseksi vähintään osana lainsäädännön toimeenpanon tukea koko asiakasprosessin sujuvuus tulisi huomioida.

Henkilötietojen käsittelyyn liittyviin esitettyihin 47 §:n ja 48§:n muutoksiin Hyvilillä ei ole huomautettavaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 3.11.2025 antamassaan lausunnossa Hyvil kiinnitti valiokunnan huomiota siihen, että käsittelyssä oleva hallituksen esitys ei sisällä turva-auttamispalveluja koskevan uuden lakisääteisen tehtävän määrittämistä hyvinvointialueiden järjestämisvelvoitteeseen ja sen edellyttämää laajaa vaikutusarviointia ja rahoituksen turvaamista. Hyvilin lausunto ei siten koskenut itse palvelun toteuttamistapaa, johon sosiaali- ja terveysministeriö vastineessaan viittaa

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Anna Haverinen
erityisasiantuntija